

КОЛЕСНІЧЕНКО-
БРАТУНЬ Н.Р.,
кандидат філологічних
наук, доцент

*Дипломатична
академія України
при МЗС України*

ОБРАЗ ДИПЛОМАТА В СВІТОВІЙ ЛІТЕРАТУРІ

В історичному розрізі перехрестя двох професійних світів – письменницького та дипломатичного відбувається у двох площинах. Це з одного боку наявність значної кількості визначних літераторів серед дипломатів, з другого – особливий інтерес до образу дипломата в світовій літературі. Не берусь судити наскільки корисною для дипломатії була і є присутність в її лавах творчої мистецької інтелігенції (думаю, що у кожному конкретному випадку відповідь буде різною), а от у художній літературі дипломатам не поталанило. Радше рідкістю, чим закономірністю є в ній позитивний герой-дипломат. “Важко знайти в цій літературі позитивний образ дипломата”¹, – зазначає відомий радянський дипломат А.Трояновський. І, справді, список авторів, які створили суперечливі, неоднозначні, часто не дуже симпатичні образи дипломатів у художній літературі, виглядає досить презентаційно. Серед них ми знайдемо і таких “дипломатоненависників”, як Ла-Брюйєр і Гете, Вольтер і Руссо, Ярослав Гашек і Марсель Пруст, і більш поміркованих у своїх антипатіях чи симпатіях, як Грехем Грін, Армі Ох, Іво Андрич та Морріс Вест.

чення й захисту основних прав та свобод людини, зокрема, прав національних меншин”⁸.

У свою чергу, листом від 27 грудня Н.А.Назарбаєв повідомив Л.М.Кравчуку, що Верховна Рада РК 23.12.91 р. визнала Україну суверенною незалежною державою і що “Республіка Казахстан готова негайно встановити дипломатичні відносини з Україною”⁹. Було також висловлено надію на розвиток нашими державами відносин дружби і співробітництва для зміцнення миру й злагоди.

4 січня 1992 року МЗС України надіслало казахстанській стороні проект ноти, у якій заявлялося про готовність установити дипломатичні відносини з РК; у разі згоди пропонувалося вважати цю ноту (разом із відповідною нотою МЗС Казахстану) Угодою про встановлення дипломатичних відносин у повному обсязі.

Позитивна відповідь надійшла з Алма-Ати, 23 липня (через півроку).

Вочевидь: рішення про це керівники казахстанського зовнішньополітичного відомства приймали саме в липні не випадково. А – з огляду на одну дуже важливу обставину: липень – місяць, коли казахстанський Президент – “найголовніший дипломат країни” – відзначає свій день народження...

Як там воно не було, очевидно одне: цей подарунок – у вигляді встановлення дипломатичних відносин із милою його серцю Україною – Нурсултанові Абішовичу Назарбаєву був до душі...

ПОСИЛАННЯ

- ¹ Див.: Назарбаєв Н. Без правых и левых. Страницы автобиографии, размышления, позиция. Ответы на вопросы издательства. М.: Молодая гвардия, 1991. – 254 с.
- ² Казахстанская правда. – 1997. – 24 вересня.
- ³ Токаев Касымжомарт Под стягом независимости: Очерки о внешней политике Казахстана. – Алматы: Білім, 1997. – С. 143.
- ⁴ Базарянинов В., Цыганок Н. Предсказание. – Дніпропетровськ: Пороги, 1997. – С. 62.
- ⁵ Базарянинов В., Цыганок Н. Предсказание. – Дніпропетровськ: Пороги, 1997. – С. 41-42.
- ⁶ Базарянинов В., Цыганок Н. Предсказание. – Дніпропетровськ: Пороги, 1997. – С. 42.
- ⁷ З архіву V ТУ МЗС України.
- ⁸ Доброе братство – милее богатства. Из летописи украинско-казахстанских отношений. Документы и материалы 1991-1999 годов / Упорядники: Богатир В.В., Ясинський Л.П. – Алматы: Посольство Украины в Республике Казахстан, 1999. – С. 8.
- ⁹ Доброе братство – милее богатства. Из летописи украинско-казахстанских отношений. Документы и материалы 1991-1999 годов / Упорядники: Богатир В.В., Ясинський Л.П. – Алматы: Посольство Украины в Республике Казахстан, 1999. – С. 9.

Надійшла до редакції 13.02.2002

“Чи ж може після цього проста людина дивуватися, чому на дорогах готелях, швидких автомобілях і вишуканих сигаретах красується назва “Амбасадор”⁴. Не кожному дано залишитись собою у світі красивих декорацій, бутафорій, у світі “винятковості”, створеному довкола тебе заздрісною публікою. “Дипломат, який прибув на місце проходження служби, стає ціллю для поглядів суспільства, в яке він входить. Його колеги визначають ступінь свого доброзичливого ставлення до нього в залежності від того, як вони його сприймуть. Якщо він у тій чи іншій мірі здасться смішним, його не стануть щадити. Я бачив неординарних дипломатів, про яких говорили без всілякої поблажливості протягом усього часу перебування їх на своїй посаді, тому, що вони були схильні до снобізму. Важко уявити собі скільки зла спричиняє снобізм. Чи не простіше бути тим, чим тим є насправді? Тільки так можна здобути певну повагу”⁵. В “Стражданнях молодого Вертера” Гете говорить про таких посланників-снобів так: “Що це за люди, вся душа яких сповнена церемоніалу, а думки і прагнення впродовж років спрямовані на те, щоб просунутися хоча б на одне крісло й сісти вище за спільним столом”.

Стриманість, коли дипломати-початківці бояться навіть легкою усмішкою видати таємницю, як і їхня фамільярність, що часто є невдалою спробою виглядати безпосередньо, були відразу ж відмічені гострим поглядом митця-спостерігача. Не кажучи вже про непрофесійність декотрих з них. Звідси й іронічні вердикти Я.Гашека в його “Діяльності сучасного дипломата” про те, що “... останнім часом часто відзначається, що дипломати позбавлені глузду”, або ж гетівське: “Посланник часто засмучує мене, що я і передбачав. Це – педантичний дурень, яких не так багато в світі”. Без сумніву, що до гротеску вдається Ярослав Гашек, коли посилає свого героя шукати ноту в нотному магазині. Що ж, за приналежність до еліти нації (бо ж чи не нею повинні бути ті, кому довірили створювати імідж держави за кордоном) треба платити посиленним контролем за своїми діями, вчинками та словами.

Заспокійливими для амбіцій та гонору дипломатичного мундиру є сторінки красного письменства, присвячені амурним справам дипкорпусу. Тут дипломати на висоті сплітання інтриг з прекрасною статтю. Згадаймо, хоча б юного чарівного радника Шарля де Ванденесса, який так вдало втішає героїню роману Оноре де Бальзака, “тридцятилітню жінку” Юлію д’Еглемонт, дружину пихатого офіцера. Або ж героя твору Адама фон Тоблера “Шляхетний патріот” Крауза Стефана, посла з надзвичайних доручень, який з естетичним смаком та полум’яним віталізмом коштує чорну ікру, читає модерніста Т.С.Еліота, цитує Платона й очаровує все нових та нових дам з “біля дипломатичних” кіл. “Зовнішньо легкі розмови дуже часто дають йому (Н.К.-Б. – дипломату) більше, чим ділові переговори; навіть увага жінок, які займають помітне місце в суспільстві, буде для нього дуже корисною,”⁶ – радить досвідчений дипломат Жюль Камбон в своїй книзі “Дипломат”. Правда, і дип-

ломат у літературі не завжди спроможний вчасно зупинитися у своїх пригодах на амурній ниві. В швейцарського автора Арміна Оха в романі “Дипломати” аж надто щира захопленість дипломата з однієї з африканських держав пана Нубеля звабливою красою блондинок штовхає його на шлях афер та махінацій. Що ж, “зовнішня політика – не справа для почуттів” (Жюль Камбон).

Треба віддати належне митцям, що світ дипломатії в них не обмежений в змалюванні лише гри в гольф, фуршетів та ланчів. Є в ньому місце і на мужність, героїзм, напруженість стресової ситуації. Згадаймо, роман Іво Андріча (у цьому випадку дипломатична служба не обминула й самого автора) “Травницька хроніка. Консульські часи”, де він так змальовує приїзд французького консула Давіля до містечка Травнік: “Він змушений був триматися на коні прямо, не дивитися ні вліво, ні вправо, голову не закидати догори, але й не занурювати погляд в гриві коня, не виглядати ні розгубленим, ні озлобленим, не всміхатися й не хмуритися, бути серйозним, уважним, спокійним”. Нелегко було консулу “зберігати достоїнство, внутрішньо вжахавшись від всезагального вираження ненависті й злобної байдужості, або ж від думки про непередбачені неприємності, які щомиті можуть виникнути”. Так, “дипломата відрізняє від натовпу те, що він зовнішньо спокійний до його пристрастей: він повинен зберігати професійну стриманість, яка гідна подиву”⁷.

А герой роману Моріса Веста “Посол”, керівник дипломатичної місії США в Сайгоні, змушений спостерігати, як вмирає в нього на руках його співробітник, застрелений в’єтнамцями. “Це є жахлива професія, – констатує герой. – Вона дуже швидко робить з хлопця мужа”.

В українському дипломатичному корпусі традиція поєднувати дипломатію з письменством має історичне підґрунтя. Згадаймо, мистецьку інтелігенцію в закордонних дипломатичних представництвах УНР та ЗУНРу. Сьогодні у нас є всі шанси отримати образ сучасного українського дипломата в трактуванні наших не лише послів, але й (і це в першу чергу) відомих письменників Дмитра Павличка, Юрія Щербака, Романа Лубківського. Сподіваємося, що наші надії справдяться.

ПОСИЛАННЯ

- ¹ Трояновский А. Предисловие // Камбон Ж. Дипломат. – К., 1997. – С.7.
- ² Там само. – С.6.
- ³ Камбон Ж. Дипломат. – К., 1997. – С.6.
- ⁴ Jorg von Uthmann. Diplomate. Statní afery od dob faraonu po soucasnost. – Vрно, 1998. – S.7.
- ⁵ Камбон Ж. Дипломат. – К., 1997. – С.16.
- ⁶ Там само.
- ⁷ Там само. – С.17.

Надійшла до редакції 18.03.2002